

Lesya Romanyuk

THE MUSIC-CHORAL SOCIETY «STANISLAVSKYI BOYAN»: THE STAGES OF DEVELOPMENT
(DEDICATED TO 110TH ANNIVERSARY FROM THE DATE OF FOUNDATION)

The article is devoted to the research of the history of The Musical and Choral Society "Stanislaviv Boyan", to characteristics of the main stages of its founding and evolution, to consideration of basic directions of its activities according to trends of the musical culture in Halychyra at the end of XIXth – the beginning of the XXth centuries.

Keywords: Musical and Choral Society, musical education, publishing.

Наталія Толошнюк

МИСТЕЦЬКО-ПРОСВІТНИЦЬКА ТА ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ
«КОЛОМИЙСЬКОГО БОЯНА» У РОЗВОЇ ХОРОВОГО МИСТЕЦТВА ГАЛИЧИНИ
КІНЦЯ ХІХ – ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТОЛІТТЯ (ДО 110 РІЧНИЦІ З ДНЯ ЗАСНУВАННЯ)

Стаття розглядає історію створення співацького товариства «Коломийський Боян», простежує етапи і основні сфери його діяльності, враховуючи досягнення і здобутки в контексті хорового мистецтва Галичини кінця ХІХ – першої третини ХХ ст.

Ключові слова: музичні товариства, хорове виконавство, концертна діяльність, просвітництво.

Кінець ХІХ – перша третина ХХ століття – один з найважливіших періодів у становленні української національної культури в Галичині, що складає цілу епоху, яка характеризується загальним піднесенням національної духовності та професіоналізації музичного життя. У цей час створюються перші громадські осередки – народні доми, читальні, школи, організуються театральні гуртки, аматорські хорові товариства, мистецькі об'єднання, фахові навчальні музичні заклади, поява яких сприяла активізації концертного життя, спонукала до творчості галицьких композиторів і позитивно впливала на становлення музичного виконавства. Цей період позначений також інтенсивним розквітом масового співу, розвитком аматорського хорового руху, який сприяв популяризації кращих творів українських композиторів і зразків народної творчості.

Хорове виконавство в Галичині наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. набирало все більш широкого розвитку, а головним рушієм у цьому процесі були співацькі товариства, серед яких провідне місце займає «Боян», що став не тільки об'єднанням музичних сил Галичини, а водночас і осередком національно-культурного відродження. Перше хорове товариство під назвою «Боян» було створено у Львові в 1891 р. Згодом за прикладом львівського, аналогічні товариства створюються у Коломиї (1895), Станіславові (1896), Снятині (1901), Городенці (1936), Калуші (1932), Рогатині (1937) та ін.

Співацькі товариства «Боян» були справжніми осередками музичної культури в краї і проводили багатогранну роботу, яка не мала аналогів. Основні сфери їхньої діяльності – створення читальень, бібліотек, музичних шкіл і впровадження музичної освіти, організація драматичних гуртків та постановка музично-драматичних і навіть оперних вистав, заснування видавництва і пропагування творів українських і місцевих композиторів, організація широкої концертної діяльності тощо.

Серед широкої сітки створених співацьких товариств вагоме місце належить «Коломийському Бояну», заснування якого стало важливим кроком у культурному розвитку Галичини. Газета «Діло» схвально відгукнулася на створення цього осередку: «Радо вітаємо се нове руське товариство в надії, що воно рідною піснею зможе згуртувати розбиту на атоми руську інтелігенцію, затерти всякі личні справи та пробудити сплячих і неохочих до спільного діла» [6]. Багатолітня плідна праця хорового товариства вже неодноразово привертала увагу музикознавців (Андрійшин С. [1], Дудик Р. [9], Мельничук О. [12], Ханик Л. [17], Черепанин М. [18]); досить часто хоровий колектив та його

ПРОБЛЕМИ МУЗИЧНОГО ВИКОНАВСТВА

виступи ставали об'єктами для обговорення й оцінки рецензентами тогочасної преси, цікаві відомості про учасників «Бояна» та його діяльність містяться у спогадах коломиян (Л.Баб'юк [3], Г.Лагодинська-Залеська [10], Г.Грабець [4]). Однак цілісного нариса про понад півстолітню діяльність хорového колективу до цього часу ще не було. Тому мета статті – реставрувати історію створення товариства, простежити довголітній шлях діяльності, відзначивши досягнення та здобутки.

«Коломийський Боян» офіційно був заснований у 1895 р. У грудні цього року було затверджено керівництво товариства, а також ухвалено Статут. Однак, за свідченням фундатора хорového товариства – відомого українського композитора Д.Січинського, «Коломийський Боян» створено раніше – в 1893 р. В автобіографії митця зазначається: «... І так 1893 р. дав я почин заснуванню «Коломийського Бояна...». Документальних свідчень, однак, не залишилося. Існують лише припущення, що у 1983 р., після закінчення консерваторії, Д.Січинський повертається до Коломиї, маючи досвід роботи у правлінні «Львівського Бояна» і твердий намір організувати співацьке товариство «Коломийський Боян» [13].

Передова інтелігенція і громадськість міста доклали багато зусиль, щоб співацьке товариство почало свою роботу. Ініціаторами і засновниками «Коломийського Бояна» були Павло Ільницький, Анеля Недільська, Антонія Кульчицька, Тит Заячківський, Григорій Кульчицький, Іван Чернявський, Михайлина Кульчицька, Софрон Недільський, о. Тит Войнаровський, о. Клим Кульчицький, Марія Курп'якова, о. Теодозій Курп'як, др. Олександр Кульчицький, Рудольф Левицький, Олександр Печерський.

Львівська газета «Діло» з приводу створення товариства писала: «Відчуваючи конечну потребу заснування в Коломиї руського співацького товариства, підписувані члени-основателі постаралися про статут для «Коломийського Бояна».

Перші загальні збори товариства відбулися в неділю, 13 грудня 1895 р., у приміщенні товариства «Родина» за такою програмою: 1. Відкриття зборів і вибори президії. 2. Пояснення Статуту. 3. Вибір виділу, а іменно голови, заступника голови, диригента, секретаря, касира, заступника ділового. 4. Внесення членів» [5].

Головою виділу (правління) обрали радника суду Тита Заячківського, заступником – о. Кліма Кульчицького, диригентами – о. Теодозія Курп'яка та Б.Савчинську, касиром і бібліотекарем – Пельвецького, писарем – Рудольфа Левицького і Кишілевську.

Головним офіційним документом товариства був Статут, який складався з 23 параграфів і визначав основну мету діяльності «Коломийського Бояна», засоби його функціонування, обов'язки, зайнятість і права членів товариства тощо. За Статутом проголошувалося, що метою товариства є «плекання головно русько-національного співу, так хорального як сольового, а також музики інструментальної» [5]. Для досягнення мети товариство вирішило проводити такі заходи: «а) вільні справи; б) продукції музикальні; в) вечірниць товариських і прогульки так в Коломиї, як і по краю; г) розписуване конкурсів на твори до співу і музики; д) заложене і удержуване школи музичної; ж) піддержуване краєвих руських хорів і товариств і удержуване вільних з'їздів і продукцій; з) видавництва музичні і підпирання тих же; і) збиранє мильодій і пісень народних» [14].

У роботі «Коломийського Бояна» були представлені всі вищезгадані напрямки творчої діяльності, крім музичного видавництва.

До складу товариства входили «дійсні, допомагаючі і почесні» члени. Дійсними членами могли бути всі зараховані любителі музики і співу. Вони повинні були обов'язково відвідувати всі репетиції і бути присутніми на концертах товариства. Для зарахування в дійсні члени необхідно було оплатити 50 крон і вносити 20 крон щомісячно. Крім обов'язків, дійсні члени мали ще і певні права: голосувати на всіх загальних зборах, бути обраними до виділу, вносити пропозиції і зауваження щодо діяльності товариства, за певну плату позичати книжки і ноти, а також могли придбати один безкоштовний квиток та два – за половину ціни на концерти, які влаштовувало товариство.

Вспомагаючими членами могли бути ті особи, які надавали б товариству матеріальну допомогу. Обов'язком вспомагаючих членів була щорічна сплата не менше 2 крон. Права у вспомагаючих членів були ті ж, що і в дійсних.

Почесними членами зараховували на загальних зборах тих, хто мав якісь надзвичайні заслуги перед товариством, або особи, «котрі послужили для товариства, або для народної музики взагалі як надзвичайні заслуги» [14].

Керівництво товариством здійснював виділ (управа) і загальні збори.

До складу виділу входили: голова, заступник голови, диригент, секретар, касир і заступник виділового. Виділ збирався при потребі і в присутності не менше 4-х членів. Рішення приймалися більшістю голосів. В обов'язки виділу входило: приймати нових членів, контролювати фонди, визначати оплату концертів; затверджувати музичні програми, запропоновані диригентом, утримувати музичну бібліотеку; складати порядок денний на загальних зборах, виключати членів товариства і надавати їм відпустки; скликати загальні збори і виконувати їх постанови; нагороджувати вчителів музики; укладати «регулямін» (правила поведінки членів товариства).

Іншим керівним органом товариства були загальні збори, які мали право обирати виділ терміном на один рік, оголошувати почесних членів, змінювати Статут, контролювати фінанси товариства тощо.

Адміністративний рік товариства починався 1 листопада. Припинення діяльності товариства відбувалося за рішенням загальних зборів.

«Коломийський Боян» розпочав свою діяльність як аматорський колектив, та згодом, завдяки співпраці із провідними західноукраїнськими митцями, він досяг досить високого професійного рівня.

На становлення «Коломийського Бояна» вплинуло багато відомих диригентів, композиторів, музикознавців: Денис Січинський, Станіслав Людкевич, Нестор Нижанківський, Зенон Курилович, Клим Кульчицький, Лев Дольницький, Дмитро Николишин, Ярослав Мельник, Яків Козарук, Галина Лагодинська, Ярослав Барнич, Василь Витвицький, Роман Рубінгер та ін. Митці формували репертуар «Бояна», підбирали й опрацьовували його програму, створюючи таким чином своєрідне творче кредо хорового товариства. Хоровий колектив виконував твори не лише українською, а й польською, чеською мовами. У концертах хору звучали як народні пісні, так і зразки світової та вітчизняної класики.

Діяльність «Коломийського Бояна» умовно можна поділити на три періоди:

I – від дня заснування (1895 р.) до початку Першої світової війни;

II – 20-30-ті роки (до 1939 р.);

III – відновлення товариства за час Другої світової війни до 1944 р.

Перший період для хорового товариства був дуже складним. Це було пов'язано насамперед з частими змінами диригентів, що певною мірою ускладнювало формування колективу і впливало на інтенсивність професійного зростання.

Першим диригентом «Коломийського Бояна» був о. Теодозій Курп'як, який працював з колективом більше десяти років. У період становлення «Бояна» поряд з о. Курп'яком працювали з хором диригентка Б.Савчинська та о. Клим Кульчицький. Після відходу о. Курп'яка на парафію в Тернопільську область хоровим товариством короткий час диригував о. Зенон Кирилович (старший), знаний у Галичині композитор-цитрист, який працював у Коломиї з 1898 до 1919 рр. Згодом до диригентського пульта «Коломийського Бояна» стали проф. Дмитро Николишин і проф. Роман Шипайло. Кожен з них вклав у мистецьку спадщину Коломиї вагомую частку своєї праці, надовго залишившись у пам'яті коломиян. Д.Николишин був добре знаний в Галичині як поет, письменник, драматург, автор до півтора десятка власних книг, а також власник видавництва «Загальня книгозбірня». Він тривалий час керував хором у коломийському театрі ім. І.Тобілевича, а також диригував хором жіночої гімназії. Глибокою шанною і доброю пам'яттю згадують коломияни гімназійного професора Р.Шипайла – довголітнього пластуна, сотника січових стрільців, який був не тільки диригентом «Бояна», але й керував оркестром у міському театрі ім. І.Котляревського, а також диригував хором та оркестром у чоловічій гімназії.

Перші кроки хорового товариства «Коломийський Боян» були впевнені, активні та натхненні. Колектив вперше виступив у березні 1896 р. на Шевченківських концертах під орудою о. Т.Курп'яка, влаштованих у Коломиї та її околицях. Концерти, присвячені Кобзареві, займали най-

ПРОБЛЕМИ МУЗИЧНОГО ВИКОНАВСТВА

важливіше місце в мистецькій спадщині колективу. Програма цих виступів була надзвичайно різноманітною, різножанровою. Під час імпрез звучали сольні та інструментальні номери, хорові твори та вірші Кобзаря. Імпрези, присвячені Т. Шевченкові, були не тільки виявом глибокої пошани до Кобзаря, а й служили своєрідним протестом проти полонізації, національного і соціального гноблення. Шевченківські концерти колектив влаштовував майже щорічно. У цих концертах брали участь не тільки учасники хору, але й інші колективи та видатні митці. Успішним був концерт пам'яті Т. Шевченка, в якому виступила артистка, оперна та камерна співачка, провідна солістка театру «Українська бесіда» у Львові Філомена Лопатинська (8 листопада 1897 р.). На цьому концерті під орудою о. Т. Курп'яка прозвучали «В'язанка з народних пісень» Д. Січинського, обробки народних пісень М. Лисенка, «Закувала та сива зозуля» П. Ніщинського, «Ой, пішли наші запорожці» А. Вахнянина. На святкування Шевченківських вечорниць 17 березня 1889 р. приїхала співачка О. Проскурницька, яка виконала у концерті два сольних номери «Ангел ночі» та «Ах, де ж той цвіт?» у супроводі М. Хоржевської; 21 березня 1900 р. відбувся Шевченківський концерт за участю скрипаля Євгена Перфецького та його родича, піаніста Романа Перфецького; у 40-і роковини від дня смерті Т. Шевченка, 21 березня 1901 р., у концерті зі вступним словом виступив Василь Стефаник, а у святочному зібранні з нагоди відкриття пам'ятника Кобзареві у Коломійі (28 травня 1914 р.) «Коломійський Боян» виступав разом зі славетним драматичним тенором, земляком Михайлом Голинським.

Без участі «Бояна» не обходилося жодне народне свято, урочиста подія чи святкування ювілейних дат. Так, хоровий колектив брав участь у святкуванні 50-літнього ювілею преподобного оця І. Кобилянського – багаторічного патріарха міста (1896 р.); підготував урочисте святкування 100-літнього ювілею відродження русько-української літератури (1898 р.); ювілейний концерт на честь Ольги Кобилянської в присутності самої ювілянтки (1905 р.). Та одним з найвизначніших виступів у період становлення товариства був концерт Соломії Крушельницької, що відбувся 23 червня 1898 р. за участю «Коломійського Бояна». У програмі концерту прозвучали арії з опер Дж. Верді «Сила долі», Дж. Россіні «Семіраміда», романси М. Лисенка «Тебе, моя любко єдине», «Коли настав чудовий май». Мішаний хор товариства виконав «Вулицю» Ф. Колесси, а чоловічий хор заспівав «Наша Ганка» Залеського-Желенського. Це було знаменною подією не тільки для громадськості міста, а й великою честю для молодого аматорського хору «Коломійський Боян». Наступний концерт Соломії Крушельницької відбувся у Коломійі 1928 р., у якому видатна співачка виступала також із хором товариства «Коломійський Боян».

У концертах товариства часто брали участь інші відомі композитори, виконавці, митці. Видатною подією для населення Галичини стали зустрічі з Миколою Лисенком, що проходили у Станіславі, Снятині, Коломійі і відбувалися у 1903 р. з нагоди 35-літньої діяльності видатного композитора. Дописувач газети «Діло» зазначав: «Вість, що до нашого міста загостив дорогий гість з України М. Лисенко, зібрала вечором на залізничнім двірці чисельну руську публіку, котра достойно привітала ювіляра, коли виступив з поїзда, гримками окликаючи «слава...» Вечором в приміщенні «Народного дому» відбулася зустріч М. Лисенка з представниками з Коломійі» [7]. «Коломійський Боян» привітав композитора концертом з його творів під орудою о. Т. Курп'яка, а М. Лисенко у відповідь виконав свої фортепіанні твори.

«Коломійський Боян», крім популяризації творчості відомих композиторів та провідних діячів української культури, значну увагу приділяв збереженню та поширенню народних традицій. Дуже популярними були Маланчині вечори, організовані товариством «Боян». Під час цих виступів звучали народні обрядові пісні, обробки народних пісень відомих українських композиторів. Схвальні відгуки отримала вокальна частина літературно-драматичної вистави на Маланчин вечір (1901 р.), де «Коломійський Боян» виконав хоровий твір Й. Кишажевича «Катерина» (сл. Т. Шевченка), а також різдвяні щедрівки (диригент о. З. Кирилович).

Товариство регулярно влаштовувало благодійні концерти для оплати навчання талановитої молоді та допомоги сиротам.

Однією з найважливіших галузей діяльності «Коломійського Бояна» в ці роки була підтримка сільських хорових колективів, що організовувались при читальнях «Просвіти». Кращі з цих хорів

(хори с.Печеніжин та с.Товмачик) брали участь у концертах разом з «Коломийським Бояном». Бурхливий розвиток аматорства сприяв поживленню всього культурного життя краю. Та почалася Перша світова війна. Складна суспільно-політична ситуація стала значною перешкодою для подальшого розвитку українського мистецтва в Галичині.

Після війни, у період ЗУНР, наступило відродження національної культури. Ці політичні і соціальні зміни сприяли відновленню діяльності багатьох мистецьких осередків. У Коломиї теж відбулися спроби поновити роботу «Бояна». У лютому 1919 р. були проведені перші повоєнні збори і були відновлені репетиції хорового колективу. Але це тривало недовго, воєнні дії перешкодили відродженню товариства.

За час війни коломийська інтелігенція зазнала значних втрат. Однак ті, що повернулися з воєн, полонів, еміграції, поступово почали відновлювати суспільно-громадське й культурно-освітнє життя. Коломийська інтелігенція поповнилася яскравими особистостями, які надовго поселилися в місті: Андрій Чайковський (від 1919 р.), Олена Кисілевська, Роман Рубінгер (від 1920 р.), Роман Ставничий, Олена Коссакова (від 1921 р.), Олекса Скалозуб (від 1922 р.), Василь Авраменко (від 1923 р.), Іван Зубенко та Фелікс Баран (від 1926 р.) [1, 90].

На початку 20-х років почалася нова хвиля відродження «Коломийського Бояна». Навколо «Бояна» гуртувалась в основному міська інтелігенція: лікарі, вчителі, інженери, службовці. Особливо діяльну участь брали в ньому музиканти, співаки, диригенти. Як згадує п. Люба Баб'юк, «взагалі інтелігенція міста брала активну участь у хорі, багато музикальних людей з ентузіазмом співали в ньому. Серед них варто згадати директора «Центросоюзу» Володимира Левицького, ... тенора Клима Гнатюка, ... та ін.» [3, 151].

Хор на той час мав добрий склад, а також добрих солістів. Серед них Галина Михайлюк, Маланюкова, Каратницька, Бабюкова, Маруся Витвицька, Клима Гнатюк та ін. [10, 376]. Всі учасники хору співали з віддрукованих чи переписаних партитур, незважаючи на те, що більшість співаків не мала музичної освіти. Збереглися рукописи багатьох хорових творів С.Людкевича, Д.Січинського, Я.Ярославленка, які виконувалися хором і формували чималу бібліотеку «Бояна».

Найбільш плідним у діяльності «Коломийського Бояна» був другий період. Саме в цей час колективом керував диригент Роман-Євген Ставничий, який був головою виділу і відомим у Коломиї адвокатом та видатним громадським діячем. Він був головним ідейним натхненником колективу. Все життя визначного суспільно-громадського і культурного діяча було спрямоване на розвиток національної культури. Р.Ставничий доклав багато праці, щоб піднести хор на високий професійний рівень [16].

У 20-30-і рр. активізується концертна діяльність товариства: організовуються ювілейні концерти на честь І.Франка (1926 р.), Д.Бортнянського (1926 р.), Д.Січинського (1929 р.), М.Лисенка (1933 р.), Е.Гріга (1935 р.).

Особливої уваги заслуговує концерт, присвячений 100-м роковинам смерті видатного творця української духовної музики Д.Бортнянського (12.02.1926). У концерті брав участь хор «Бояна», доповнений учнями середніх шкіл. Програма концерту включала складні акапельні хорові концерти № 6, 21, 33 та тріо ч.1 «Да ісправиться» (для двох сопрано й альт) і ч.3 «Господи, возвах к Тебі» (для двох тенорів і баритона) Д.Бортнянського. Вступну промову виголосив Д.Николишин.

Серед числа кращих ювілейних вечорів треба відзначити концерт, присвячений пам'яті Д.Січинського, який відбувся 6 листопада 1927 р. Зі вступним словом про композитора виступив директор Вищого музичного інституту ім. М.Лисенка у Станіславові О.Залеський. Хоровий колектив виконав кантату «Дніпро реве», пролог до опери «Роксоляна», хори на слова І.Франка «Непереглядною юрбою», «Пісне моя», «Даремне, пісне» під керівництвом диригента Р.Ставничого. У концерті також виступила коломийська співачка Софія Ковбузова, яка завдяки своєму чистому, мелодійному, високому сопрано завоювала симпатії публіки.

Поряд із концертною важливого значення набула освітня діяльність «Коломийського Бояна». При товаристві були організовані щорічні зимові курси для диригентів сільських читалень «Просвіти». У цей час «Боян» також влаштовував виїзди так званих «двадцятки» і «шістнадцятки». Ці до-

ПРОБЛЕМИ МУЗИЧНОГО ВИКОНАВСТВА

силь нечисленні співацькі гурти здійснювали гастрольні поїздки по віддалених містечках і селах Покуття: Яблунів, Косів, Кути, Заболотів, Городенка, Серафінці, Ворохта. Гурти мали високий професійний рівень, про що свідчить їх репертуар: П. Ніщинський «Закувала та сива зозуля», С. Воробкевич «Над Прутом», С. Людкевич «Косар», В. Матюк «Крилець-крилець».

У 30-х роках значну допомогу «Бояну» у піднесенні музичного життя Коломиї надав відкритий за ініціативи провідних учасників і керівників хору – Р. Ставничого та Р. Рубінгера у 1929 р. філіал Вищого музичного інституту імені М. Лисенка [15]. Викладачі та студенти музичного інституту неодноразово брали участь у спільних концертах разом із хором товариством «Коломийський Боян». Починаючи з 1934-1935 рр., професор Р. Рубінгер організував при інституті невеликий симфонічний оркестр, у якому, крім учнів Інституту, грали коломияни: д-р Роман Ставничий на віолончелі, його син Андрій на контрабасі, проф. Баран на скрипці, проф. Іван Зубень – відомий письменник – на гобой, а в разі необхідності запрошувалися музиканти духового оркестру руханково-спортивного Товариства «Сокил». Це давало можливість виконувати великі вокально-симфонічні і хорові твори. У репертуарі оркестру були відомі твори західноєвропейських і вітчизняних композиторів: «Незакінчена симфонія» Ф. Шуберта, «Арлезіанка» Ж. Бізе, симфонія М. Вербицького в редакції С. Людкевича тощо [2].

Спільними силами двох мистецьких закладів у Коломиї було проведено багато цікавих вечорів, святкових імпрез, ювілейних концертів. Великий святковий музично-драматичний концерт, який був присвячений 20-им роковинам смерті Миколи Лисенка, відбувся 22 жовтня 1933р. Концерт складався з двох частин: концертної, де звучали хорові твори (кантата «Радуйся, ниво неполітая», «Щедрівка» та «Різдвяна псалма»), солоспіви та оперні арії у виконанні Михайла Голинського («За думою дума», «Гетьмани, гетьмани» та арія Андрія з опери «Тарас Бульба»), та сценічно-музичної – вистави одноактної опери М. Лисенка «Ноктюрн». Хором диригував Роман Ставничий, а оркестром – Р. Рубінгер. На цей концерт відгукнувся рецензією у львівській газеті «Діло» С. Людкевич, який приїхав на цю урочистість. У рецензії музикознавець висловлює ряд зауважень як музикант-професіонал, але в цілому дає високу оцінку концертові: «Коломийський Боян» у теперішньому, трохи зміцненому складі представляв собою дуже добрий і податливий голосовий матеріал, очевидно, музикально та інтонаційно чистий, особливо в альтях і басах [11, 538]. Високо оцінив професор виступ співака М. Голинського, вважаючи, що «солоспіви Лисенка найкраще лежать у голосі й стилі співака і що він досі з них робив, мабуть, замалий ужиток» [11, 538]. Далі С. Людкевич зазначає: «найбільше та для мене несподіваним культурним досягненням Коломиї на цій святі була вистава Лисенкової оперної одноактівки «Ноктюрн» (у тім вигляді, як вона була інструментована мною в р. 1921-му на камерний оркестр) майже виключно силами філії Музичного інституту ім. Лисенка під проводом проф. Р. Рубінгера... Хоча музика твору у вокальній, як і в інструментальній партії криє в собі чимало технічних труднощів та тонкостей, то, проте, цілість виїшла і під оглядом сценічним, і музикальним настільки складно й інтелігентно, що можна її було від початку до кінця прослухати з приємністю навіть музикальним слухачам» [11, 539]. Підсумовуючи, проф. С. Людкевич зазначав: «Лисенківське свято в Коломиї прибрало всі риси української національної маніфестації з показом місцевих музичних і культурних сил» [11, 540].

Одним із кращих мистецьких вечорів, на думку не тільки слухачів, а й відповідальної критики, був концерт з творів Е. Гріга, який відбувся 16 грудня 1935 р. Він був проведений силами філії Вищого музичного інституту і чоловічим хором товариства «Коломийський Боян». Програма концерту була складна і насичена. Були виконані: перша сюїта «Пер Гюнт» у виконанні оркестру Музичного інституту під орудою Р. Рубінгера (за участю 31 особи), хоровий твір «Оляф Трігвасон» (мішаний хор з 65 осіб, яким диригував д-р Роман Ставничий, солістів представляли Марія Витвицька, Клим Гнатюк та Ірина Николишин, а також інструментальне тріо у складі Ірини Николишин (фортепіано), Романа Рубінгера (скрипка) та Якова Козарука (віолончель). Доповідь про Е. Гріга, його творчість виголосив Яків Козарук. Новиною для подібних концертів було те, що перед кожним номером музиколог-доповідач давав коротку інформацію про зміст і форму твору [8].

Свій 40-літній ювілей «Коломийський Боян» відзначив 17 лютого 1935 р. святковою імпрезою

за участю «Станіславівського Бояна», чоловічого хору «Думка» та симфонічного оркестру філії Вищого музичного інституту ім. М.Лисенка. Всі ці колективи, крім самостійних номерів, виконали спеціально написаний для цієї дати твір-кантату Б.Кудрика «Вибір Гетьмана» на слова Т.Шевченка для мішаного хору, басового соло і фортепіано у 4 руки (виконавці: Е. Гонтова та Я.Мельник-Кобзар).

Активна культурно-просвітницька діяльність товариства «Коломийський Боян» тривала до 1939 р.

З приходом на західноукраїнські землі комуністичної влади були заборонені всі українські партії, організації, товариства, у тому числі й мистецькі об'єднання «Боян». Але з початком Другої світової війни, коли на терени Галичини прийшла німецька окупація, становище культурного життя дещо змінилося: на перших порах «нова влада» мало цікавилася суспільним життям міста, і Роману Ставничому, Дмитру Николишину та Роману Шипайло у 1941 р. вдається частково відновити роботу «Коломийського Бояна». Проте діяльність товариства в цей період в основному була спрямована на збереження і продовження функціонування хору.

Та незабаром історичні події призвели до того, що німецькі власті під час Різдвяних свят, коли хористи ходили з масовою колядою, заарештували значну частину інтелігенції, що призвело до припинення діяльності товариства.

Можливо, через деякий час «Коломийський Боян» і зміг би відновити свою діяльність, та товариство остаточно занепало через від'їзд одного з найактивніших його діячів – диригента Р.Ставничого за кордон.

У 1989 р. була спроба відродити хоровий колектив. Викладач коломийського педучилища Василь Яремчук створив новий хоровий гурт, назвавши його ансамблем пісні і танцю «Боян». Ансамбль дебютував на IV Музичному фестивалі ім. Кос-Анатольського, виконував українську духовну музику, стрілецькі пісні. Новостворений «Боян» упродовж кількох років успішно гастролював як в Україні, так і за кордоном. Цей колектив припинив своє існування в 1994 р. [1, 91].

Отже, важлива сторінка у розвитку хорової культури Галичини кінця XIX – першої третини XX ст. належить діяльності філії музично-хорового товариства «Львівський Боян» «Коломийському Бояну». Створення цього осередку в Коломиї мало велике значення для розвитку культурно-мистецького життя міста. Адже члени товариства вели інтенсивну діяльність у сфері музичної освіти, пропаганди української музики, знайомили громадськість міста зі світовими шедеврами музичного мистецтва, залучали до хорового співу широкі верстви населення, організовуючи хори в селах Коломийщини, проводили різноманітні благодійні заходи, влаштували ювілейні концерти, присвячені діяльності провідних діячів українського мистецтва й літератури. Неможливо перелічити усіх проведених за півстолітній відтинок часу діяльності хорового колективу концертів, ювілейних зустрічей, святкових імпрез, фольклорних фестин тощо. Та найважливішим у діяльності колективу було те, що «Коломийський Боян» став першим центром згуртування української інтелігенції в місті, який своєю активною музично-просвітницькою діяльністю сприяв розвитку аматорського хорового мистецтва і здобув велике визнання, популяризуючи і пропагуючи його в Галичині.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрійшин С. Боян //Енциклопедія Коломийщини. – Коломия: ВІК, 1998. – Зш. 2. – С.89-91.
2. Барвінський Василь. Хроніка й рецензії //Українська музика. – Р. I. – 1937. – Ч. 4. – С.55-56.
3. Баб'юк Люба. З історії музичного життя Коломиї //Музика Галичини. –Т. II. – Львів: Сполом, 1999. – С.149-163.
4. Грабець Г. Роман Рубінгер //Всеідо. – Коломия, 1993. – 10 квітня.
5. Діло. – 1895. – 21 грудня.
6. Діло. – 1896. – 3 січня.
7. Діло. – 1903. – 11 грудня.
8. Діло. – 1935. – 23 грудня. – Ч. 343.
9. Дудик Р. Товариство «Коломийський Боян» і розвиток музично-хорової культури Прикарпаття

ПРОБЛЕМИ МУЗИЧНОГО ВИКОНАВСТВА

- //Рідна школа. – 1999. – №9. – С.14-16.
10. Лагодинська-Залеська Г. З музичного життя в Коломії //Над Прутом у лузі. Коломия у спогадах. – Торонто, 1961. – С.371-382.
 11. Людкевич С. З музичного руху в Коломії. Свято Лисенка //Людкевич С. Дослідження. Статті. Рецензії. Виступи. – Львів, 2000. – Т.2. – С.538-540.
 12. Мельничук О. Коломийський Боян //Прикарпатська правда – 1996. – 13 січня.
 13. Павлишин С. Денис Січинський. – К.: Музична Україна, 1980.
 14. Статут товариства «Коломийський Боян». – ДАІФО. – Ф.8. – Оп.1. – Спр.31.
 15. Толошник Н.А. Діяльність Вищого музичного інституту ім. М.Лисенка в Коломії //Вісник Прикарпатського університету. – Серія: Мистецтвознавство. – Вип. VIII. – Івано-Франківськ, 2005. – С.44-51.
 16. Толошник Н.А. Роман Ставничий – провідний диригент музично-хорового товариства «Коломийський Боян» //Вісник Прикарпатського університету. – Серія: Мистецтвознавство. – Вип. III. – Івано-Франківськ, 2001. – С.180-187.
 17. Ханик Л. Історія хорового товариства «Боян». – Львів, 1999.
 18. Черепанин М. Музична культура Галичини другої половини ХІХ – першої половини ХХ ст. – К.: Вежа, 1997.

Natalya Toloshnyak

IN WORK OF ARTS AND ENLIGHTENMENT AND EDUCATIONAL ACTIVITY OF «KOLOMYISKYI BOYAN» IN CHORAL ARTS OF HALYCHYNA AT THE END OF 19TH BEGINNING OF THE 20TH CENTURY (DEDICATED TO 110TH ANNIVERSARY FROM THE DAY OF FOUNDATION)

The article enlightens the history of creation of the Musical society “Kolomyiskyi Boyan”, showing the stages and spheres of its activity. It also includes its achievements in the choral arts of Halychyna at the end of 19th beginning of the 20th century.

Key words: musical society, choral art, a concert work, enlightenment.

Любава Сидоренко

ДО ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОВПЛИВУ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОЇ ТА ПОЛЬСЬКОЇ МУЗИЧНИХ КУЛЬТУР ХІХ – ХХ СТОЛІТЬ

Найбільш дієвий та плідний етап розвитку композиторських шкіл Галичини і Польщі припадає на кінець ХІХ – початок ХХ ст. З другої половини 50-х рр. ХХ ст. Польща стає однією з провідних музичних країн світу; водночас у композиторській школі західноукраїнського регіону формується напрямок «нової авангардної музики».

Ключові слова: українсько-польські музичні зв'язки, культурні взаємовпливи, музично-стильові процеси, музична культура Галичини.

Проблема українсько-польських культурно-мистецьких взаємин є актуальною та багатовекторною. Її підґрунтям стало переплетення історичних долей України і Польщі в межах однієї держави, починаючи ще від ХІV ст., коли Річ Посполита захопила українські землі, і аж до початку ХХ ст. Саме ці факти обумовили, з одного боку, культурний взаємовплив, спільність обох сусідніх народів, а з іншого – антагонізм, напружені суспільно-політичні стосунки між ними. Взаємне зближення або дистанціювання української і польської культур упродовж століть проявляло себе у наступних зустрічних тенденціях: 1) колонізації, нав'язуванні польських традицій українцям; 2) засвоєнню духов-